អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា
Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia
Chambres extraordinaires au sein des tribunaux cambodgiens

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ
Kingdom of Cambodia
Nation Religion King
Royaume du Cambodge
Nation Religion Roi

ថ្ងៃទី១០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០១៧

សេចក្តីប្រកាសព័ត៌មាន
សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ចេញសំអាងហេតុលើកលែងការចោទប្រកាន់សំណុំរឿង 004/1

នៅថ្ងៃនេះ សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត (ស.ច.ស) បានចេញសំអាងហេតុសម្រាប់ដីកាដំណោះស្រាយដែលបានចេញកាលពីថ្ងៃទី ២២ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៧ និងដែល ស.ច.ស បានលើកលែងការចោទប្រកាន់លើ អ៊ឹម ចែម ដោយសារមិនមានយុត្តាធិការបុគ្គលគ្រប់គ្រាន់។ នៅក្នុងសេចក្តីប្រកាសព័ត៌មាននេះ ស.ច.ស សង្ខេបអំពីសំអាងហេតុចម្បងៗ នៃលើកលែងការចោទប្រកាន់នេះ។ សាធារណជនអាចរកបានសំណៅកោសលុបនៃសំអាងហេតុដែលលម្អិតជាងនេះ នៅគេហទំព័ររបស់ អ.វ.ត.ក៖

https://www.eccc.gov.kh/document/court/39772
https://eccc.gov.kh/document/court/39770

ដោយសារមានការលើកលែងការចោទប្រកាន់ដោយមូលហេតុថា មិនមានយុត្តាធិការគ្រប់គ្រាន់នោះ ទើប អ៊ឹម ចែម នៅតែបន្តមានសិទ្ធិទទួលបានការសន្មតថាគ្មានទោស និងសិទ្ធិឯកជនរបស់គាត់ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការរឹតត្បិតនូវព័ត៌មានមួយចំនួន ដែលអាចផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈ ហើយការរឹតត្បិតនេះមានលក្ខណៈតឹងរ៉ឹងជាងករណីដែលបញ្ជូនគាត់ទៅជំនុំជម្រះ។ សិទ្ធិទាំងនេះអនុវត្តបានមែន ប៉ុន្តែ នៅតែអាចបើកផ្លូវឱ្យសាធារណជនទទួលបាននូវព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់អំពីការវិវត្តនៃកិច្ចដំណើរការនីតិវិធី។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ការលើកលែងការចោទប្រកាន់ដោយមូលហេតុថាមិនមានយុត្តាធិការគ្រប់គ្រាន់នេះ មិនមែនមានន័យថា ជនត្រូវចោទពុំបានប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មណាមួយឡើយ។ ហេតុនេះ សេណារីយ៉ូដែលលើកឡើងដោយគ្មានព្រំដែនកំណត់ថា ជនត្រូវចោទបាន“រួចផុត”ពីបទចោទហើយ ដូចដែលធ្លាប់បានលើកឡើងកន្លងមកនៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយខ្លះចំពោះសំណុំរឿងនេះ គឺមិនត្រឹមត្រូវឡើយ។ ជាសេណារីយ៉ូពុំត្រឹមត្រូវឡើយដែលសារព័ត៌មានមួយចំនួនពុំបានគិតពិចារណាឱ្យបានស៊ីជម្រៅក្នុងការលើកឡើងថា បទចោទប្រកាន់នានាត្រូវបានលុបលាងចេញចំពោះជនត្រូវចោទ។

នៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយ ការសិក្សាអង្គហេតុគឺផ្អែកលើបទដ្ឋាននៃព្រឹត្តិការណ៍ដែលអាចនឹងកើតឡើង ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ចេញដីកាសម្រេចបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ហើយមិនមែនផ្អែកលើបទដ្ឋាន “គ្មានវិមតិ

សង្ស័យ” ដែលជាលក្ខខណ្ឌសម្រាប់ចេញសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសបន្ទាប់ពីការជំនុំជម្រះក្តីនោះទេ។ ប៉ុន្តែ ការសម្រេចជាទូទៅរបស់ ស.ច.ស ដែលថា អ៊ឹម ចែម មិនស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក គឺជាការសម្រេចដែលធ្វើឡើងដោយបានពិចារណាយ៉ាងល្អិតល្អន់បំផុតលើភ័ស្តុតាងដែលមាន។

យុត្តាធិការបុគ្គលនៅ អ.វ.ត.ក និងជំហររបស់ អ.វ.ត.ក នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជា

គោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ ជាមួយប្រទេសកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ០៦ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០០៣ “គឺកំណត់អំពីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីកាត់សេចក្តី *មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្ម* [...] ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ ថ្ងៃទី៦ ខែ មករា ឆ្នាំ ១៩៧៩”។ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល (អ.ជ.ត.ក) របស់ អ.វ.ត.ក បានបកស្រាយថា ពាក្យ *“មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត”* សំដៅលើជនពីរប្រភេទគឺមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមជាន់ខ្ពស់ ដែលស្ថិតនៅក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត និងជនដែលមិនមែនជាមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមជាន់ខ្ពស់ ប៉ុន្តែជាជនស្ថិតនៅក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត។ ជនទាំងពីរប្រភេទនេះ ត្រូវតែជាមន្ត្រីខ្មែរក្រហម និងស្ថិតនៅក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ហើយលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទាំងនេះមានលក្ខណៈត្រួតលើគ្នាមិនមែនដាច់ដោយឡែកពីគ្នាទេ។

តុលាការធម្មតារបស់កម្ពុជា មិនមានយុត្តាធិការសេសសល់ណាមួយលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តឡើងដោយជនដែលមិនស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទជា “មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់” ឬ “ជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត” ទេ។ ការសិក្សាយ៉ាងល្អិតល្អន់លើប្រវត្តិនៃការចរចាគ្នាមុនពេលបង្កើត អ.វ.ត.ក និងការវិវត្តនានាចាប់តាំងពីពេលនោះមកបង្ហាញឱ្យឃើញថា នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ តុលាការកម្ពុជាផ្សេងទៀតពុំមានយុត្តាធិការលើបុគ្គល ឬ ព្រឹត្តិការណ៍នានាដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការបុគ្គល យុត្តាធិការពេលវេលា និងយុត្តាធិការរឿងក្តីរបស់ អ.វ.ត.ក ទេ។ ហេតុនេះ អាចមានទឡ្ហីករណលើកឡើងថា ស.ច.ស គួរតែប្រឆាំងតបនឹងទស្សនៈដែលបានស្តែងឱ្យឃើញជាក់ច្បាស់បែបនេះ ហើយអនុវត្តនូវឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួនឱ្យបានទូលំទូលាយតាមដែលអាចធ្វើទៅបានដើម្បីគាំទ្រឱ្យមានយុត្តាធិការបុគ្គលធៀសវាងកុំឱ្យមានសំណល់នៃគម្លាតនិទណ្ឌភាព។ ស.ច.ស ពុំយល់ស្របតាមទឡ្ហីករណ៍បែបនេះទេ។ ទាំងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ទាំងអង្គការសហប្រជាជាតិ មិនដែលមានការប៉ុនប៉ងណាមួយ ក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងការកាត់សេចក្តីជនណាម្នាក់ដែលមិនបានបំពេញតាមលក្ខខណ្ឌយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក ឡើយ។ គឺជាការសមហេតុផលណាស់ ដែលគោលបំណងស្វែងរកសន្តិភាព និងការផ្សះផ្សាជាតិដែលតម្រូវឱ្យធ្វើសមាហរណកម្មខ្មែរក្រហមចូលក្នុងសង្គមជាតិវិញ គឺជាអំណះអំណាងសំខាន់បំផុតរបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា។ អ្នកតាក់តែងសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក បានដឹងថា មានប្រភេទនៃចារីចំនួនដ៏ច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ហើយពួកគេនឹងមិនត្រូវជំនុំជម្រះក្តីនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ទេ។

ត្រង់ចំណុចនេះ ដើម្បីព្យាយាមឲ្យដឹងកាន់តែច្រើនតាមដែលអាចធ្វើទៅបានអំពីគោលបំណងរបស់ភាគីនៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីការបង្កើត អ.វ.ត.ក សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតអន្តរជាតិ បានស្នើសុំពីផ្នែកបណ្ណសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិនូវកំណត់ហេតុនៃការចរចាគ្នារវាងអង្គការសហប្រជាជាតិ ជាមួយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក៏ប៉ុន្តែ អង្គការសហប្រជាជាតិបានបដិសេធមិនបង្ហាញឯកសារភាគច្រើន ក្នុងចំណោមឯកសារដែលបានស្នើសុំទេ ដោយផ្អែកលើមូលហេតុរក្សានូវការសម្ងាត់។

ហេតុនេះ អានុភាពនៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តាធិការបុគ្គល មានពីរផ្នែក៖

ក) ច្បាប់នេះកម្រិតយុត្តាធិការបុគ្គល*ផ្ទាល់* របស់ អ.វ.ត.ក នៅត្រឹមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត និង

ខ) ច្បាប់នេះមិនរាប់បញ្ចូលយុត្តាធិការនៅតុលាការ*ធម្មតា*របស់ប្រទេសកម្ពុជា លើព្រឹត្តិការណ៍នានាដែលស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការពេលវេលារបស់ អ.វ.ត.ក។

គោលការណ៍ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ

ក្នុងចំណោមកត្តាដែលត្រូវពិចារណាដើម្បីអនុវត្តធន្មានុសិទ្ធិ គឺមានគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យត្រូវបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនចាប់ចោទ* និងការបកស្រាយច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌយ៉ាងតឹងរ៉ឹង។ ការអនុវត្តគោលការណ៍ *វិមតិសង្ស័យបានជាប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ* ឬ ការបកស្រាយយ៉ាងតឹងរ៉ឹង គឺមានសារៈសំខាន់ជាងគេនៅក្នុងប្រព័ន្ធមួយដែលច្បាប់ជាញឹកញាប់មិនបានចែងឲ្យបានពេញលេញ ហើយករណីនេះ ក៏កើតមានច្រើនផងដែរនៅក្នុងវិស័យផ្សេងៗនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិ (អន្តរជាតិភាវូបនីយកម្ម)។ ជាពិសេស តាមទស្សនៈរបស់មេធាវីការពារក្តី បទចោទ និងខ្លឹមសារអង្គច្បាប់ ជារឿយៗហាក់ដូចជាមានលក្ខណៈពង្រីកមុខសញ្ញាទៅមុខ។ ការបកស្រាយខុសៗគ្នាជាច្រើនទៅលើទស្សនទានច្បាប់តែមួយនៅ អ.វ.ត.ក និងតុលាការផ្សេងទៀត គឺជាភ័ស្តុតាងយ៉ាងច្បាស់បញ្ជាក់ពីបញ្ហាបែបនេះ។ តុលាការពិសេសមួយដែលកំណត់អត្ថន័យយ៉ាងតឹងរ៉ឹងអំពីយុត្តាធិការបុគ្គល យុត្តាធិការរឿងក្តី និងយុត្តាធិការពេលវេលា បានផ្អែកលើការចរចាគ្នាយ៉ាងចម្រូងចម្រាសរវាងរដ្ឋាភិបាលជាតិមួយ ជាមួយសហគមន៍អន្តរជាតិ នៅក្នុងសេណារីយ៉ូអន្តរកាលក្រោយសង្គ្រាម ហើយតុលាការនេះបានចាប់ផ្តើមដំណើរការនីតិវិធីក្នុងរយៈពេលជិត ៣០ ឆ្នាំ ក្រោយព្រឹត្តិការណ៍ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងនោះបានកើតឡើង។ តុលាការពិសេសបែបនេះគឺជាឧទាហរណ៍មួយយ៉ាងសំខាន់ដែលចាំបាច់ត្រូវកម្រិតការបកស្រាយច្បាប់តាមផ្លូវតុលាការ ។

ទាំងនេះគឺជាការពិត ពីព្រោះដោយសារតែមានសម្ពាធពីការរំពឹងទុករបស់សាធារណជន និង ពីប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអំពីការព្រួយបារម្ភទាក់ទងនឹងទស្សនៈនៃនិទណ្ឌភាពចំពោះអំពើឃោរឃៅយង់ឃ្នង របៀបវារៈនយោបាយ ព្រមទាំងការស្រាវជ្រាវប្រវត្តិសាស្ត្រពីមុនៗលើព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ទាំងនោះ។ នៅក្នុងសេណារីយ៉ូប្រភេទនេះ ពិរុទ្ធភាពរបស់ជនសង្ស័យ ជនត្រូវចោទ និងជនជាប់ចោទ ជារឿយៗហាក់ដូចជាមិនមានការពិភាក្សាដេញដោលទេ ហើយមានការ

រំពឹងទុកថានឹងមានកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីតាមផ្លូវតុលាការដោយគ្រាន់តែដើម្បីឲ្យមានការយល់ស្របជាផ្លូវការទៅលើការយល់ឃើញទូទៅលើប្រវត្តិសាស្ត្រដែលមានអត្ថិភាពរួចហើយ។

តាមន័យសត្យានុម័ត អ.វ.ត.ក អនុវត្តយុត្តិធម៌តាមការជ្រើសរើស ពីព្រោះថា មានតែមនុស្សមួយក្រុមតូចប៉ុណ្ណោះដែលនឹងត្រូវកាត់សេចក្ដីនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជាចំពោះអំពើឃោរឃៅ ដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ពោលគឺ ជនទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្នុងរង្វង់យុត្តាធិការរបស់តុលាការនេះ។ ការចុះកិច្ចព្រមព្រៀងស្ដីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដោយមិនមានបន្សល់ទុកនូវយុត្តាធិការសេសសល់ណាមួយ សម្រាប់តុលាការធម្មតារបស់កម្ពុជានោះ គឺជាជម្រើសនយោបាយដែលបានដឹងរួចហើយនៅក្នុងអំឡុងពេលចរចាគ្នា ដោយបានថ្លឹងថ្លែងឲ្យស្មើគ្នារវាងការអំពាវនាវធ្វើសមាហរណកម្មខ្មែរក្រហមដែលនៅសេសសល់ឲ្យចូលក្នុងសង្គមវិញ ជាមួយនឹងគោលបំណងនៃការបញ្ចប់តាមផ្លូវតុលាការសម្រាប់ការឈឺចាប់ខ្លោចផ្សាររបស់ជនរងគ្រោះ។

វាពិតជាពិបាកណាស់សម្រាប់សាធារណជន និងជនរងគ្រោះក្នុងការទទួលយកទាហានដែលសម្លាប់កូនក្មេងជាទម្លាប់ដោយបោកក្បាលនឹងគល់ឈើ ឬក៏ប្រកួតគ្នាសម្លាប់មនុស្សឲ្យបានច្រើនជាងគេ។ នៅក្នុងប្រព័ន្ធច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌរបស់ប្រទេសជាច្រើន អំពើបែបនេះនាំឲ្យមានការដាក់ទោសមួយជីវិតដោយគ្មានថ្ងៃដោះលែង ហើយក្នុងប្រទេសខ្លះអាចមានទោសប្រហារជីវិតចំពោះ *អំពើនីមួយៗ* របស់ជនល្មើសម្នាក់ៗ។ ទាំងភាគីជាតិ និងភាគីអន្តរជាតិបានដឹងអំពីភាពខុសគ្នានេះរួចទៅហើយនៅក្នុងអំឡុងពេលចរចាគ្នា។ ម្យ៉ាងថៅក្រមនៅ អ.វ.ត.ក ត្រូវតែគោរពតាមសេចក្ដីសម្រេចផ្នែកនយោបាយរបស់អ្នកតាក់តែងសេចក្ដីព្រាងច្បាប់ដែលបានជាដឹងមុនរួចហើយ ម្យ៉ាងទៀត ស្ថានភាពនេះមិនត្រូវនិងមិនអាចមានន័យថា ជាការសន្មតដោយស្វ័យប្រវត្តិនូវការទទួលខុសត្រូវថ្នាក់លើដែលបណ្ដាលឲ្យមានការទទួលខុសត្រូវរបស់មនុស្សមួយក្រុមតូចដែលបានបញ្ជូនមកនៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក ដោយសារតែមានការចោទប្រកាន់ពីអយ្យការនោះទេ។ ក្រោយរយៈពេលដ៏យូរអង្វែងដែលភ័ស្តុតាងខ្លះក្នុងចំណោមភ័ស្តុតាងសំខាន់ៗ ដូចជាសាក្សី ឬប្រភពផ្សេងទៀតដែលបានធ្វើឲ្យខូចខាតដល់ចំណុចមួយដែលលំបាកទទួលបានភ័ស្តុតាងដែលអាចជឿទុកចិត្តបាន អង្គហេតុពុំមែនជាការងារដែលត្រូវទម្លាក់ការទទួលខុសត្រូវឲ្យមេធាវីការពារក្ដីនៅក្នុងការស៊ើបអង្កេតព្រហ្មទណ្ឌនោះទេ ឬក៏នាំឲ្យមានបទដ្ឋាន ភ័ស្តុតាងកាន់តែស្រាលសម្រាប់បញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះ ឬផ្ដន្ទាទោសឡើយ។ មេធាវីការពារក្ដី មានសិទ្ធិទទួលបានការវាយតម្លៃដោយឥតលម្អៀងអំពីភ័ស្តុតាង និងការបកស្រាយច្បាប់នៅគ្រប់ថ្នាក់ទាំងអស់នៃឋានានុក្រមរបស់ អ.វ.ត.ក ដោយគិតចាប់ពី ស.ច.ស ទៅ។

លក្ខណវិនិច្ឆ័យក្នុងការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិ-ការធ្វើសេចក្ដីសម្រេចនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

នៅក្នុងសាលដីកាសំណុំរឿង ០០១ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល បានសម្រេចដោយប្រយោលថា មិនមានការសម្រេចណាមួយក្នុងការអះអាងណាមួយបែបប្រវត្តិសាស្ត្រ-នយោបាយដែលថា ការចរចាគ្នាអំពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក នាំឲ្យមានការយល់ឃើញជារួម និងជាប់កាតព្វកិច្ចថា មានតែមនុស្សមួយចំនួនមានកំណត់តែប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវស្ថិតនៅ

ក្នុងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ (មនុស្សដែលត្រូវមានឈ្មោះ)។ ការជ្រើសរើសជនដែលត្រូវស៊ើបអង្កេត និងបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះ គឺជាការអនុវត្តឆន្ទានុសិទ្ធិសុទ្ធសាធរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និង ស.ច.ស ដោយផ្អែកទាំងស្រុងទៅលើអង្គសេចក្តីនៃរឿងក្តីនីមួយៗ។ តាមទ្រឹស្តី មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ដែលមិនបានចូលរួមខ្លាំងនៅក្នុងសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋរបស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ អាចស្ថិតនៅក្រៅដែនយុត្តាធិការរបស់តុលាការនេះក្នុងនាមជាជនដែលមិនទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត។ ផ្ទុយមកវិញ ជនណាម្នាក់ដែលមានឋានៈទាបនៅក្នុងឋានានុក្រម អាចត្រូវចាត់ទុកថាជាជនម្នាក់ក្នុងចំណោមជនទាំងឡាយដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ដោយផ្អែកលើការចូលរួមរបស់ជននោះនៅក្នុងសកម្មភាពឃោរឃៅទាំងនោះ។ ហេតុនេះ ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃអំពើផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ជននោះ និងផលប៉ះពាល់បណ្តាលមកពីអំពើទាំងនោះគឺជាចំណុចត្រឹមត្រូវមួយទៀតដែលយកជាមូលដ្ឋានបាន។ យើងមិនគួរមើលរំលងផលប៉ះពាល់ជាក់ស្តែងពីដំបូងដែលបណ្តាលមកពីតួនាទីផ្លូវការរបស់ជនណាម្នាក់នៅក្នុងឋានានុក្រមឡើយ។

ជាងនេះទៀត ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចក្នុងឋានានុក្រមរបស់ខ្មែរក្រហម មិនមែនធ្វើឡើងដោយមានមតិយោបល់ស្មើភាពគ្នាពីអ្នកមានតួនាទីនៅថ្នាក់ណាមួយ ហើយបន្ទាប់មក មានការពិភាក្សាគ្នារកវិធីដោះស្រាយឡើយ។ សេចក្តីសម្រេចត្រូវបានធ្វើឡើងនៅថ្នាក់លើ បន្ទាប់មកថ្នាក់ក្រោមជាអ្នកអនុវត្ត ហើយអាចដាក់ទោសជាលក្ខណៈបុគ្គលប្រសិនបើមិនគោរពតាមសេចក្តីសម្រេចទេ ហើយអាចដាក់ទោសកាន់តែច្រើនទៀតដល់ខ្សែរយៈបញ្ជាការថ្នាក់ក្រោមៗប្រសិនបើមិនគោរពតាមសេចក្តីសម្រេចទាំងនោះទេ។ ការកំណត់គោលនយោបាយចុងក្រោយ និងមធ្យោបាយអនុវត្តគោលនយោបាយ គឺស្ថិតនៅថ្នាក់លើដែលអាចជ្រៀតជ្រែកតាមចិត្តរបស់ពួកគេ។ តាមពិត ការពិភាក្សាគ្នាដោយចំហអំពីសេចក្តីណែនាំនានាពីអង្គការ អាចត្រូវចាត់ទុកយ៉ាងងាយថាជាជំហានដំបូងនៃការមិនស្តាប់បង្គាប់ ហើយគ្មាននរណាម្នាក់អាចមានសុវត្ថិភាពឡើយប្រសិនបើការពិភាក្សាគ្នាបែបនេះមិនបានរាយការណ៍ទៅផ្នែកពាក់ព័ន្ធនោះទេ។

ការពិចារណាអំពីភ័ស្តុតាង-របាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៩៧ និង ១៩៩៨ របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា និងរបាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៨៤ របស់រដ្ឋាភិបាល

របាយការណ៍របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា អាចទទួលបានជាសាធារណៈ ហេតុនេះជាយូរណាស់មកហើយរបាយការណ៍ទាំងនេះបានក្លាយជាមូលដ្ឋានមួយដ៏សំខាន់សម្រាប់ការយល់ឃើញរបស់សាធារណជន។ ហេតុនេះមិនចាំបាច់ពន្យល់អំពីមូលហេតុថាតើ ស.ច.ស បានចាត់ទុករបាយការណ៍ទាំងនេះយ៉ាងណានោះទេ និងដោយសារអ្វី។ របាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៩៧ និងឆ្នាំ ១៩៩៨ របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ពឹងផ្អែកជាចម្បងលើការចុះដល់ទីកន្លែង និងការសម្ភាសន៍ជាមួយប្រភពនានាហើយក៏បញ្ចូលព័ត៌មានពីរបាយការណ៍ឆ្នាំ១៩៨៤ របស់រដ្ឋាភិបាល។ របាយការណ៍ទាំងនេះផ្តល់ព័ត៌មានអំពីទីតាំង និងចំនួនជនរងគ្រោះ។ ទាក់ទិននឹងចំនួនជនរងគ្រោះ សម្រាប់ទីតាំងមួយកន្លែង មានតែប្រភពមួយឬពីរតែប៉ុណ្ណោះតាមរយៈមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាដែលផ្តល់ទិន្នន័យអំពីចំនួនជនរងគ្រោះ។ របាយការណ៍របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ជាសេចក្តីសង្ខេប មិនមានកំណត់ហេតុពេញលេញនៃការសន្ទនាគ្នាជាមួយប្រភពផ្សេងៗទេ ហេតុនេះខ្វះព័ត៌មានខ្លះ ដូចជា តើប្រភពទាំងនោះពឹងផ្អែកលើអ្វីបានជាដឹងពីចំនួនជនរងគ្រោះ។ ជាងនេះ

ទៀតចំនួនជនរងគ្រោះមិនមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា ហើយមូលហេតុនៃការស្លាប់មិនភាពមិនច្បាស់លាស់។ មានការបង្ហាញឲ្យឃើញថា ចំនួនជនរងគ្រោះនៅក្នុងរបាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៨៤ របស់រដ្ឋាភិបាល គឺផ្អែកលើព័ត៌មានដែលប្រមូលបានមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធច្រើនជាងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ហើយក៏ប្រមូលបានពីប្រភពច្រើនជាងមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាដែរ។ របាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៨៤ របស់រដ្ឋាភិបាល ក៏ផ្តល់ព័ត៌មានអំពីមូលហេតុនៃការស្លាប់ដែរ ប៉ុន្តែមិនបានបញ្ជាក់ថាបានព័ត៌មាននេះរបៀបណាទេ។ របាយការណ៍នេះក៏មិនមានកំណត់ហេតុនៃការសន្ទនាគ្នាជាមួយប្រភពនានាដែរ។ គ្មានរបាយការណ៍ណាមួយក្នុងចំណោមរបាយការណ៍ទាំងនេះ បានបញ្ជាក់ពីកាលបរិច្ឆេទដែលជនរងគ្រោះបានស្លាប់ ឬក៏រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាល និងខ្សែរយៈបញ្ជាការដែលការស្លាប់ទាំងនោះបានកើតឡើងដែរ។ ហេតុនេះក៏មិនអាចកំណត់ថាតើការស្លាប់ទាំងនោះស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការពេលវេលាពាក់ព័ន្ធរបស់ អ.វ.ត.ក ឬអត់នោះទេ។

យោងតាមខាងលើនេះ ស.ច.ស យល់ឃើញថា ចំនួនជនរងគ្រោះនៅក្នុងរបាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៩៧ និង ឆ្នាំ ១៩៩៨ របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា និងរបាយការណ៍ឆ្នាំ ១៩៨៤ របស់រដ្ឋាភិបាល មិនអាចទុកចិត្តបានទេ ហើយមានតម្លៃភ័ស្តុតាងតិចតួច។ ហេតុនេះ ស.ច.ស មិនបានពឹងផ្អែកលើរបាយការណ៍ទាំងនេះទេ។ ប៉ុន្តែ ស.ច.ស បានពឹងផ្អែកលើចំនួនមនុស្សស្លាប់ និងមូលហេតុនៃការស្លាប់ដែលសាក្សីនានាផ្តល់ជូនការិយាល័យសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត។

សេចក្តីសន្និដ្ឋានលើយុត្តាធិការបុគ្គល

ការសន្និដ្ឋានថា អ៊ឹម ចែម ស្ថិតនៅក្រៅយុត្តាធិការបុគ្គលរបស់ អ.វ.ត.ក គឺ ទីមួយ ដោយបានពិចារណាលើភ័ស្តុតាងពាក់ព័ន្ធនឹងទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលគាត់ត្រូវបានដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យ។ ទីពីរ សូម្បីតែពិចារណាលើភ័ស្តុតាងពាក់ព័ន្ធនឹងការចោទប្រកាន់ផ្សេងទៀតដែលគាត់មិនត្រូវបានដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យក៏ដោយ ក៏ អ៊ឹម ចែម នៅតែស្ថិតនៅក្រៅយុត្តាធិការរបស់ អ.វ.ត.ក ដដែល។ ហេតុនេះហើយបានជាមិនចាំបាច់ដាក់គាត់ ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យចំពោះការចោទប្រកាន់ដែលនៅសេសសល់ផ្សេងទៀតទេ។ អ៊ឹម ចែម មិនមែនជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ហើយក៏មិនស្ថិតនៅក្នុងចំណោមជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតដែរ។ គ្មានភ័ស្តុតាងដែលគាំទ្រដល់ការសន្និដ្ឋានខាងលើ បើទោះបីជាបានពិចារណាទៅដល់តួនាទីរបស់គាត់នៅក្នុងឋានានុក្រមរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ឬក៏ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃការប្រព្រឹត្តិរបស់គាត់ដែលត្រូវចោទប្រកាន់ដែរ។ មានលេខាស្រុកប្រហែលជា ១០០ នាក់ផ្សេងទៀតនៅសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ។ តំណែងជាលេខាស្រុក គ្រាន់តែជាឋានៈទីបីរាប់ពីឋានានុក្រមថ្នាក់ក្រោមតែប៉ុណ្ណោះ (លើថ្នាក់ភូមិ និងថ្នាក់ឃុំ)។ មានភ័ស្តុតាងគាំទ្រ សេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលថា អ៊ឹម ចែម ត្រូវបាន តា ម៉ុក ប្រគល់ភារកិច្ចឲ្យដឹកនាំកម្មាភិបាលភូមិភាគនិរតី ទៅភូមិភាគពាយ័ព្យ ហេតុនេះ គាត់មានតួនាទីមួយដែលមិនត្រូវតាមតួនាទីជាលេខាស្រុកជាទូទៅនោះទេ ប៉ុន្តែត្រូវតែពិចារណាលើអង្គហេតុដែលថា ពីដំបូង អ៊ឹម ចែម ទទួលបានតួនាទីត្រឹមតែជាលេខាស្រុកតែប៉ុណ្ណោះនៅពេលដែលគាត់ទៅដល់ភូមិភាគពាយ័ព្យភ្លាម ហើយក្រោយមក ទើបគាត់បានក្លាយជាសមាជិកគណៈតំបន់។ ការដំឡើងឋានៈបែបនេះគឺផ្ទុយពីការដំឡើងឋានៈខ្ពស់ជាផ្លូវការ។ មានការបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់ថា ពីដំបូង គាត់ត្រូវបានចាត់ទុកថា

ស្ថិតនៅ ក្នុងចំណោមជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត ដោយសារថា បើតាមការចោទប្រកាន់ មានមនុស្សស្លាប់ចំនួន ៤០ ០០០ នាក់នៅមន្ទីរសន្តិសុខភ្នំត្រយោង តែមួយប៉ុណ្ណោះ។ ច្បាស់ណាស់ដែលថាការចោទប្រកាន់នេះអាចតវ៉ាបាន ប៉ុន្តែភ័ស្តុតាងដែលបានរកឃើញនៅក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេត បានបញ្ជាក់ថា នៅទីតាំងឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ដែល បានដាក់ឲ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យឬក៏មិនបានដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យជនរងគ្រោះមានចំនួនតិចជាងនេះឆ្ងាយណាស់។

សរុបមក ទាំងកត្តាបុគ្គល ទាំងកត្តាទាំងអស់បូករួមបញ្ចូលគ្នាដែលបានពិចារណា ស.ច.ស មិនអាចធ្វើការសន្និដ្ឋានថា អ៊ឹម ចែម ស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតទេ និងថែមទាំងមិនអាចសន្មតថា មានសំអាងហេតុគាំទ្រការចោទប្រកាន់ថាគាត់ទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលបានប្រព្រឹត្តនៅទីតាំងដែលបានស៊ើបអង្កេតនោះទេ។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមសូមទំនាក់ទំនង៖

លោកស្រី ហាយ៉ាត់ អាប៊ូ-សាឡេះ
មន្ត្រីព័ត៌មានសាធារណៈ
ទូរសព្ទដៃលេខ៖ +៨៥៥ (០)១២ ៤៨៨ ៩៣៦
អ៊ីមែល៖ abusaleh@un.org

លោក នេត្រ ភក្ត្រា
មន្ត្រីនាំពាក្យសាលាក្ដីខ្មែរក្រហម
ទូរស័ព្ទចល័ត: +៨៥៥ (០) ១២ ៤៨៨ ១៥៦
សារអេឡិចត្រូនិក: neth.pheaktra@eccc.gov.kh